

Людмила БІЧУК,

юрисконсульт Київської районної ради м. Донецька,
викладач Донецької державної академії управління

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ НЕПОВНОЛІТНІХ

Майнові права та обов'язки неповнолітніх є їх суб'єктивними цивільними правами та обов'язками. Їх поняття можна визначити аналогічно до того, як цивілісти визначають суб'єктивне право та суб'єктивний обов'язок у цивільному праві: суб'єктивне право — це юридично забезпечена міра можливої поведінки управоможеної особи, а суб'єктивний обов'язок — це юридично обумовлена міра необхідної поведінки зобов'язаної особи у цивільних правовідносинах¹.

У фізичної особи здатність мати права та обов'язки з'являється з дня її народження. Закон (ст. 9 ЦК УРСР²) визначив, що така здатність визнається за всіма носіями прав та обов'язків однаковою мірою. Отож в Україні кожний носій прав та обов'язків, з одного боку, певний період є неповнолітнім та, з іншого, є рівноправним суб'єктом цивільних правовідносин.

Неповнолітній, будучи рівноправним носієм прав та обов'язків, згідно зі ст. 11 чинного ЦК УРСР, не в повному обсязі володіє здатністю набувати своїми діями цивільні права та створювати для себе цивільні обов'язки, оскільки рівень його розумової зрілості не дає йому такої можливості. Саме ця причина формує підставу вважати неповнолітнього особливим носієм прав та обов'язків і звертає увагу на неї вчених-цивілістів. Бо неповнолітній до досягнення повноліття, а разом з цим — відповідного рівня розумової зрілості, не може адекватно усвідомити цінність свого положення як носія прав та обов'язків і потребує підтримки з боку держави та його батьків, усиновителів, опікунів та піклувальників (далі — законних представників).

У чинному законодавстві не існує спеціального правового регулювання майнових прав та обов'язків неповнолітніх. Немає її і в проекті нового Цивільного кодексу України³. Майнові права та обов'язки неповнолітніх, згідно з чинним Кодексом про шлюб та сім'ю України⁴, визначені як право на майно, що належить неповнолітнім, в главі 11 (ст. 77–79) під назвою «Права батьків і дітей на майно», та як право на одержання аліментів, у главі 12 (ст. 80–94) — «Аліментні обов'язки батьків і дітей». Аналогічні правові глави з відповідними назвами: глава 91 (ст. 1368–1370) «Права батьків і дітей на майно», глава 92 (ст. 1371–1392) «Аліментні обов'язки батьків і дітей» включено і в проєкт ЦК України. Майнові ж права та обов'язки подружжя, тобто батьків неповнолітніх, визначені спеціальною правовою главою 6 (ст. 22–36 КпШС України). Вона має і відповідну назву: «Майнові права та обов'язки подружжя». Аналогічне відображення вона одержала і в проєкті ЦК України (глава 86, ст. 1297–1320). Отже, спостерігається

¹ Див.: Боброва Д. В., Дзера О. В., Кузнєцова Н. С., Підопригора О. А. та інші. Цивільне право. Частина перша. — К.: Вентурі, 1997. — С. 56–57. Пушкин А. А., Самойленко В. М. Гражданское право Украины. Часть 1. — Х.: Основа, 1996. — С. 69. Сергеева А. П., Толстой Ю. К. Гражданское право. Часть 1. — М.: Проспект, 1997. — С. 79.

² Див.: Цивільний кодекс Української РСР, затверджений Законом УРСР від 18 липня 1963 року. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 1 лютого 1999 року (далі — ЦК УРСР) // Кодекси України. — 1999. — № 1.

³ Див.: Цивільний кодекс України: проєкт від 25 серпня 1996 року зі змінами (далі — проєкт ЦК України) // Українське право. — 1999. — № 1.

⁴ Див.: Кодекс про шлюб та сім'ю України, затверджений Законом УРСР від 20 червня 1969 року. Текст відповідає офіційному за станом на 17.01.2000 р. (далі — КпШС України) // Кодекси України. — 2000. — № 1.

нерівноправність у підході до правового регулювання майнових прав та обов'язків неповнолітніх у порівнянні з їх батьками (подружжям). Права батьків неповнолітніх (подружжя) урегульовані окремо, — як самостійних суб'єктів цивільних правовідносин. Щодо неповнолітніх, то їхнє право на майно та одержання аліментів урегульоване як права батьків та дітей, хоча неповнолітні теж є самостійними суб'єктами цивільних правовідносин. Регулювання ж їхніх прав на майно та одержання аліментів подається як права (одночасно) батьків і дітей. Це породжує уявлення про відсутність у них статусу самостійного суб'єкта цивільних правовідносин.

Причину такого підходу до регулювання майнових прав та обов'язків неповнолітніх небезкорисно прослідкувати на історичних етапах формування відносин неповнолітніх та їхніх батьків.

У первісному суспільстві, в період матріархату, як зазначає Нечаєва А.М., спостерігається, головним чином, зв'язок дитини і матері. В цей період дитина повністю належить матері, від її волі залежало і її життя. Мати могла знищити дитину, якщо та була фізично слабкою, або вона не могла приділяти їй достатньої уваги через те, що дитина народжувалась незабаром за попередньою. Дітей вбивали у випадках надзвичайної потреби. Нерідко вони ставали жертвою дрімучих уявлень про джерело життєвої сили матері та її наступних нащадків. Дитину закопували в землю тільки за те, що вона вела себе неспокійно і заважала кочовому життю. Її починали якось визнавати тільки з моменту, коли вона могла самостійно дбати про своє харчування. До цього вона вважалась частиною матері.

З розвитком матріархату починають з'являтися проблиски зв'язку дитини з її батьком, повністю відсутнього раніше. Сам факт народження дитини зобов'язував чоловіка і жінку до спільного життя. І якщо раніше визнавався тільки зв'язок дитини з матір'ю, то поступово почали надавати значення її контакту з батьком. Але це ще був час, коли чоловік був схильний вважати своїми дітьми усіх своїх нащадків, від якої б жінки вони не походили. І хоч матері ще властиво відстоювати інтереси власних дітей, але прийняття їх у сім'ю батька вже стало залежати від його волі. Так повільно та поступово людство рухалося до патріархату⁵.

На цьому етапі розвитку людства важко робити якісь висновки про формування майнових прав та обов'язків неповнолітніх, у тому розумінні, в якому ми бачимо їх на сучасному етапі. Характеризуючи цей період, Ф. Енгельс зазначав, що в ньому постійне багатство складалося із житла, одягу, грубих прикрас та знаряддя для здобуття і приготування їжі — човна, зброї, простого домашнього начиння. Належало це багатство спочатку роду. Згодом почала розвиватися приватна власність на «стадо». Пізніше стада людей вже вважаються «відокремленою власністю» глав сімей. Багатство роду, яке перейшло в приватне володіння окремих сімей, швидко розросталося і цим завдало відчутного удару суспільству, заснованому на парному шлюбі і материнському роді. Парний шлюб ввів у сім'ю новий елемент. Поряд із рідною матір'ю він поставив достовірного рідного батька. Згідно з існуючим тоді розподілом праці в сім'ї на долю чоловіка випадало добування їжі й необхідних для цього знарядь праці, тому і право власності на них належало йому; у випадках розірвання шлюбу він забирав їх із собою, а за жінкою залишався її домашній скарб. За звичаями того суспільства чоловік був також власником нового джерела їжі — худоби, а потім і нового знаряддя праці — рабів. Але за звичаями того ж суспільства його діти не могли бути його спадкоємцями, бо, згідно з материнським правом, походження визначалось тільки по жіночій лінії. Крім того, згідно з первісним порядком, успадкування в роді спадкоємцями померлого члена роду ставали його родичі, бо вважалося, що майно повинно залишатись у володінні роду. Діти ж померлого чоловіка належали до роду матері; вони первісно ставали спадкоємцями матері разом з її кровними родичами, а пізніше — в першу чергу. Отже, після смерті

⁵ Див.: Нечаєва А. М. Семейное право: курс лекций. — М.: Юристъ, 1998. — С. 222–223.

володаря стад його стада повинні були переходити насамперед до його братів і сестер та до дітей його сестер або ж до нащадків сестер його матері. Його ж власні діти залишалися позбавленими спадку. Отож, в міру того як багатство збільшувалось, воно, з одного боку, зміцнювало становище чоловіка, робило його впливовішим у сім'ї порівняно з жінкою, а з іншого, породжувало прагнення використовувати це зміцнене становище для того, щоб змінити традиційний порядок успадкування на користь своїх дітей. Але доки походження велось відповідно до материнського права, це було неможливо. Тому воно було скасовано⁶. На зміну материнському праву прийшло батьківське.

У період панування батьківського права діти належали батьку не тому, що він їх породив, а тому, що йому належала їхня мати, бо вважалось, що дитина є частиною її, бо була її приплодом. Історично ця епоха співпала за часом з виникненням інституту приватної власності, тому чоловік визнавався батьком усіх дітей, народжених його дружиною, тільки тоді, коли приватна власність була «повністю встановлена», коли батько мав «право життя і смерть новонародженого» і міг продати його. Обмеження права батька на вбивство новонародженого в подальшому пов'язане з розвитком патріархальної сім'ї, з її інтересами. З часом зникає існуюче за патріархального ладу право батька на життя і смерть дитини, право позбавляти її свободи, продавати її. Залишається тільки вкорінене навіки право карати своїх дітей. Все це відбувалося тому, що прийшов час, коли охорона інтересів дітей стала предметом турботи з боку держави, час, який співпадає з епохою розвитку так званої індивідуальної сім'ї⁷. Тут, відзначав Ф. Енгельс, ведення домашнього господарства втратило свій суспільний характер. Воно перестало стосуватися суспільства, бо стало приватним заняттям; жінка перетворилась на головну прислужницю, була відсторонена від участі в суспільному виробництві. Тільки розвиток великої промисловості знову відкрив їй шлях (та й то лише пролетарці) до суспільного виробництва. Чоловік у більшості випадків здобував гроші, був годувальником сім'ї, і це давало йому панівне становище, яке ніяких особливих юридичних привілеїв не потребує⁸. Достовірність походження дітей від законного батька продовжувала, як і раніше, ґрунтуватися більше на моральних переконаннях⁹. У ці часи закон забезпечував дітям обов'язкове успадкування частини майна батьків у Німеччині, в країнах з французькою системою права і деяких інших. У країнах з англійською системою права батьки володіли повною свободою, заповідаючи своє майно, і могли залишити своїх дітей без спадку¹⁰.

У Давній Русі, зазначає Антокольська М. В., як і повсюди в цей період, відносини між батьками і дітьми формувалися на батьківській владі. Батьківська влада на Русі була дуже сильною, хоч права на життя і смерть дітей батьки формально ніколи не мали. Але вбивство дітей не розцінювалось як тяжкий злочин. Згідно з Уложенням 1648 року за вбивство дитини батько карався тюремним ув'язненням до одного року і церковним покаанням. Діти ж, що вбили своїх батьків, каралися смертю. Примушував дітей до покори сам батько, вдаючись до домашніх покарань. Скаржитись на батьків діти не могли. Лише за спробу подати скаргу Уложення 1648 року передбачало «бити їх батогом нещадно». Батьки могли звернутися за покаанням дітей і до публічної влади. Справа при цьому за змістом не розглядалась і до суті обвинувачень ніхто не вдавався. Достатньо було лише однієї скарги батьків, щоб присудили дітей до покаання батогом. Батьки мали право віддати дітей у холопство. Незважаючи на засудження церкви, практикувалось насильне постриження дітей у монахи. В петрівські часи батьківська влада пом'якшується, батьки вже не мають права насильно вінчати своїх дітей або віддавати

⁶ Див.: Енгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства // Маркс К. и Энгельс Ф. — Т. 21. — М.: Государственное издательство политической литературы, 1961. — С. 57–59.

⁷ Див.: Нечаева А. М. Указ. праця. — С. 223.

⁸ Див.: Енгельс Ф. Указ. праця. — С. 76.

⁹ Там само. — С. 70.

¹⁰ Там само. — С. 76.

їх у монастир. Право батьків використовувати фізичне покарання стосовно дітей так і не було скасовано до 1917 року. Але, починаючи з XVIII сторіччя, воно поступово стало обмежуватись заборонаю калічити і ранити дітей, була впроваджена відповідальність за доведення їх до самогубства¹¹.

З розвитком кріпосного права поступово (до кінця XVIII і початку XIX сторіч) став з'являтися інтерес до дитини в сім'ї як до особистості. Але в цей час ще існують міркування, пов'язані з гуманним ставленням до дитини як до беззахисної істоти, на безправне її становище поки що уваги не звертається¹².

Аналізуючи майнові відносини між батьками та дітьми цього періоду, один із цивілістів XIX сторіччя К. Кавелін зазначав, що в їх основу був покладений, з одного боку, начебто справедливий принцип юридичної самостійності і майнової незалежності батьків і дітей, який вперше був випрацюваний римлянами, а пізніше був використаний у чинному (в ті часи) законодавстві. За цим принципом усе майно належить на праві власності батьку, а дітям належить тільки те, що їм виділить батько, те, що вони самі наживуть, і те, що їм дістанеться від матері чи сторонніх осіб. Тому, вважає Кавелін, цей принцип сформував помилковий підхід, за яким надбання сімейства, крім того, що належить жінці і дітям, є виключно особистою власністю батька, глави сімейства. Цей принцип, на його думку, ґрунтується на історичному розвитку сім'ї. Бо первісно, в давні часи, до утворення цивільного і державного побуту, існували тільки незалежні сім'ї і роди, в зародках яких існували нероздільно злиті публічні і приватні елементи. Домоначальник був одночасно і першим священиком, і політиком, і володарем сім'ї, і власником сімейного надбання, і всього, що сім'ї належало. Римляни, які вперше юридично закріпили цей давній побут, на думку К. Кавеліна, першими сформували принцип особистого індивідуалізму в праві. До кінця не усвідомлюючи того, що давня сім'я являла собою злиття елементів публічності і приватності, вони не диверсифікували їх і взяли за основу майнових прав сім'ї засади давнього сімейного союзу. Внаслідок цього майно, що припало сім'ї на правах успадкування від предків і те, що було нажите спільною працею членів сім'ї, і те, що належало жінці, дітям та іншим членам сім'ї, складало загальне сімейне надбання і було в управлінні глави сімейного союзу та одночасно визнавалося винятково необмеженою власністю домоначальника. Його політична влада тлумачилась у розрізі майнового приватного права окремої особи, і це тлумачення мало значення і тоді, коли сім'я і рід втратили публічний характер, коли розвивалось громадянство, побудоване на окремій особі і утворилася держава і державна влада, в якій зосередилося публічне життя. Римський підхід, перенесений в європейські законодавства, вважає Кавелін, лежить в основі теперішнього внутрішнього розпорядку між членами сім'ї стосовно майна і увійшов і в російське законодавство, визначивши, до 1861 року, винятково юридичні відносини лише вищих класів російського суспільства. Серед селян існував інший, правильніший погляд на сімейне надбання, він ще не був юридично закріплений, але йому належало майбутнє. За сільськими поняттями, майно сім'ї є спільним надбанням, яким лише управляє домохазяїн, але яке не є його особистою власністю. Ті члени сім'ї, які живуть разом і працюють вдома або на стороні, мають свою частку в спільному сімейному майні, однак управління всім, що має сім'я, як і самими роботами, належить одному домохазяїну. Коли дочка виходила заміж або син заснував особисте господарство, їм виділялася частка зі спільного сімейного надбання, бо воно було результатом праці та зусиль усіх членів сім'ї. Але частка батька завжди більша, бо він своєю працею годував дітей, коли вони ще не могли працювати¹³.

Поступово ставлення до дитини набуло нової якості. XX сторіччя прийнято називати «віком дитини». Все очевиднішою стає істина, що дитина не просто залежна від оточення,

¹¹ Див.: Антокольская М. В. Лекции по семейному праву. — М.: Юристъ, 1995. — С. 53–54.

¹² Див.: Нечаева А. М. Вказ. Праця. — С. 226.

¹³ Див.: Кавелин К. Очерки юридических отношений, возникающих из семейного союза // журнал «Гражданского и уголовного права» издание С.-Петербургского юридического общества. — С.-Петербург: Типография Правительствующаго Сената. — 1884. — С. 101–103.

і перш за все від батьків, істота, а особистість, вміння якої жити в суспільстві, сім'ї багато в чому залежить від наданих їй можливостей одержати різносторонній розвиток, проявити себе. Одним із способів досягнення такої мети є наділення громадянина, у даному випадку неповнолітнього, відповідними правами, перетворення його в самостійного суб'єкта права. При цьому прагнення інакше подивитися на дитину зріло поступово, переважно в європейських країнах, що знайшло відображення в Конвенції ООН 1989 р. «Про права дитини»¹⁴.

У 1991 році Україна ратифікувала¹⁵ Конвенцію про права дитини¹⁶ і стала її учасником, тобто стала на шлях нового погляду на дитину.

І хоч у КпШС України є глава присвячена майновим правам дітей — глава 11 «Права батьків і дітей на майно», і це відзначив у цивілістичній науці Чигира В.Ф. (бо у відповідних кодексах інших союзних республік колишнього СРСР вона донедавна зовсім була відсутня¹⁷), питання правового регулювання майнових прав та обов'язків неповнолітніх потребує свого вирішення на рівні вимог міжнародних норм.

Спроба урегулювати права неповнолітніх відповідно до вимог міжнародних норм вже мала місце. В 90-х роках велася робота з розробки проекту Закону СРСР про права дитини. Аналізуючи погляди, висловлені в цивілістичній науці щодо цього закону¹⁸, робимо висновок, що в ньому повинні були знайти своє відображення особисті (не-майнові) права дитини та право на утримання. Зокрема, А. М. Нечаєва пропонувала передбачити в Законі передусім право кожної дитини на належні умови фізичного та духовного розвитку, право на охорону дитинства та виховання¹⁹; А. М. Белякова пропонувала включити наступні розділи: I. Здоров'я дитини і її фізичний розвиток. II. Виховання дитини. III. Цивільні права дитини — сюди мали б бути включені права дитини на прізвище, ім'я, по батькові, громадянство, захист честі й гідності, право бути винахідником, автором творів літератури, мистецтва та інші. IV. Право дитини на одержання освіти та професії. V. Право дитини на працю. VI. Свобода дітей. VII. Діти-інваліди. VIII. Охорона і захист прав дітей. IX. Діти-правопорушники. X. Обов'язки дітей²⁰; Є. В. Кулагіна — закріпити право на матеріальне забезпечення дитини²¹. Пізніше А. М. Нечаєвою був запропонований проект Закону СРСР про права дитини, як вона його бачить²², вона пов'язувала з ним забезпечення правового захисту неповнолітнього.

У проекті Закону СРСР про права дитини питання про визначення майнових прав та обов'язків неповнолітніх (за винятком права на матеріальне забезпечення) навіть не порушувалось. І це не випадково. З введенням приватної форми власності (в Україні в 1992 році²³) зросла зацікавленість її суб'єктів, якими є і неповнолітні, в результатах своєї праці та у володінні об'єктами цієї форми власності. Тут важливим є і те, що п. 3 ст. 13 Закону України «Про власність»²⁴ передбачає, що склад, кількість і вартість майна, які

¹⁴ Див.: Нечаєва А. М. Вказ. праця. — С. 226.

¹⁵ Постанова Верховної Ради Української РСР від 27.02.91 р. № 789 «Про ратифікацію Конвенції про права дитини» // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 13. — Ст. 145.

¹⁶ Див.: Конвенція про права дитини, прийнята та відкрита для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї від 20.11.89 р. (далі — Конвенція про права дитини) // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 1997. — № 5. — С. 35–54.

¹⁷ Див.: Чигира В. Ф. Советское семейное право. — Минск: Университетское. — 1989. — С. 160.

¹⁸ Див.: К разработке Закона СССР о правах ребенка // Правоведение. — 1990. — № 2. — С. 53–60.

¹⁹ Там само. — С. 55.

²⁰ Там само. — С. 57–59.

²¹ Там само. — С. 59.

²² Див.: Нечаєва А. М. О правовой незащищенности несовершеннолетних и путях ее устранения // Советское государство и право. — 1990. — № 5. — С. 93–97.

²³ Див.: Закон України «Про внесення змін та доповнень в деякі законодавчі акти України» від 07.07.92 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 38. — Ст. 562.

²⁴ Див.: Закон України «Про власність» від 26.03.91 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 20. — Ст. 249.

можуть бути у власності громадян, не обмежуються, крім випадків, передбачених Законом, на відміну від того, що мало місце у законодавстві СРСР стосовно особистої власності громадян. Отже, саме після 1992 року, майнова сфера неповнолітніх починає розширятися. Неповнолітній частіше стає власником цінного майна. Держава включила їх у коло учасників приватизації при роздержавленні державного майна. Внаслідок цього у власності неповнолітніх почали з'являтися квартири та житлові будинки (їх частини), цінні папери, підтверджуючи корпоративні права щодо участі в управлінні господарськими товариствами. За правом успадкування у власність неповнолітніх почали переходити засоби виробництва приватних підприємств, грошові кошти в національній та іноземній валюті, транспортні засоби та інше. Власність завжди була опорою в житті та діяльності людини. Тому не можна заперечити важливість прав та обов'язків для неповнолітніх, які виникають не тільки з права на власність. Крім того, майнові права та обов'язки неповнолітніх виникають не тільки з права власності. Вони мають місце і в праві користування (наприклад у договорі найму житлового приміщення), в праві автора на твори літератури, науки, мистецтва, винахідництва, в праві на одержання та розпорядження заробітною платою, стипендією та іншими доходами, в праві на одержання аліментів та іншого утримання. Таким чином, правове регулювання майнових прав та обов'язків неповнолітніх має таке ж рівноцінне значення, як і правове регулювання права на охорону дитинства та виховання.

У 1998 році Кабінет Міністрів України подав на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про охорону дитинства»²⁵. Підготовку цього Закону автори обумовлюють приєднанням України до Конвенції про права дитини та необхідністю прийняття в Україні кодифікованого правового акта, який би регламентував основні права дітей та визначив основні засади державної політики щодо охорони дитинства. До нього включено дві статті щодо майнових прав дітей: ст. 19 «Право дитини на майно» та ст. 20 «Право дитини на житло», якими передбачено право кожної дитини на: 1) одержання, в установленому порядку, в спадщину майна і грошових коштів батьків чи одного з них у випадку смерті або визнання померлим за рішенням суду, в тому числі і від батьків, які відносно дитини позбавлені батьківських прав; 2) утримання за рахунок коштів і майна батьків або одного з них, у разі визнання останніх за рішенням суду безвісно відсутніми; 3) на проживання в таких санітарно-гігієнічних та побутових умовах, які не завдають шкоди її фізичному та розумовому розвитку; 4) на користування займаним житловим приміщенням нарівні з власником або наймачем, коли діти є членами їхньої сім'ї. Крім того, органам опіки та піклування, ст. 19, пропонується контролювати право батьків, опікунів та піклувальників на укладання договорів щодо майна дітей, яке підлягає нотаріальному посвідченню або спеціальній реєстрації; відмову від належних дитині майнових прав, здійснення розподілу, обміну, відчуження житлової площі, зобов'язання від імені дитини порукою, видання письмових зобов'язань, укладання інших угод, які істотно обмежують права та інтереси дитини. Прикметним і новим у ст. 19 є покладення зобов'язань на суд. У разі прийняття рішення про позбавлення батьків батьківських прав або відібрання дитини без позбавлення батьківських прав суд зобов'язаний накладати заборону на відчуження майна і житла у дітей і повідомити про це нотаріальну контору.

Разом з цим, у проекті Закону про охорону дитинства, відзначається, що інші майнові права дитини та порядок їх захисту встановлюються законодавством України. Тут видається, що правове регулювання майнових прав та обов'язків неповнолітніх повинно відбутися саме в Цивільному кодексі. Бо майнові права та обов'язки складають зміст майнових правовідносин, які є предметом цивільного права. Законотворча практика інших країн вже має приклад правового регулювання майнових прав неповнолітніх. Так, до нового Сімейного кодексу Російської Федерації²⁶ включено статтю 60 під назвою

²⁵ Див.: Лист Кабінету Міністрів від 15.07.98 р. № 28-2225/4 // Архівні матеріали Головного управління освіти Донецької обласної державної адміністрації.

²⁶ Див.: Семейный кодекс Российской Федерации, принятый Государственной Думой 8 декабря 1995 г. — М.: Гардарики. — 1996.

«Майнові права дитини». Але, на нашу думку, правове регулювання прав та обов'язків неповнолітніх у Цивільному кодексі України повинно визначатися не одною спеціальною статтею, а відповідною правовою главою. В основу її можуть бути покладені як чинні правові глави — глава 11 (ст. 77–79) «Права батьків і дітей на майно», глава 12 (ст. 80–94) «Аліментні зобов'язання батьків і дітей», так і ті, що пропонує проект ЦК України, — глава 91 (ст. 1368–1370) «Права батьків і дітей на майно», глава 92 (ст. 1371–1392) «Аліментні зобов'язання батьків і дітей». Головне, що повинно бути досягнуто при формуванні нової правової глави «Майнові права та обов'язки неповнолітніх», це: 1) закріплення правовідношення повнолітньої дієздатної людини до неповнолітньої як до окремої особистості, бо й міжнародний акт (Конвенція про права дитини) визначає права саме дитини, а не батьків і дітей у цілому; 2) має бути чітко і зрозуміло визначено і сформульовано поняття майнових прав та обов'язків неповнолітніх не лише для неповнолітніх, а й для їхніх законних представників; 3) мають бути визначені правові шляхи реалізації захисту майнових прав та обов'язків неповнолітніх.

1(13)'2000

Українське

ПРАВО

ЗМІСТ

9

А. Довгерт

Внесок професора Ю. Г. Матвеева
у дослідження проблем авторського права
(до 60-річчя з дня народження професора Київського університету
Юрія Геннадійовича Матвеева)

ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

СТАТТІ

15

М. Сібільов

Договір зберігання майна за проектом нового
Цивільного кодексу України

25

Є. Харитонов, О. Харитонova

Деякі особливості концепції так званого «господарського права»

32

Т. Плотнікова

Проблеми цивільного права США: безпосередній та опосередкований
вплив «нового курсу» Ф. Д. Рузвельта

41

Л. Бічук

Правове регулювання майнових прав та обов'язків неповнолітніх

48

В. Кисіль

Колізійне регулювання у сфері зобов'язальних відносин

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

54

Є. Карманов

Про правову природу «валютних операцій»

58

О. Сергєєва

Деякі особливості правового режиму службової, професійної,
комерційної таємниць. Питання співвідношення їх
у законодавстві України

64

А. Смітюх

Тлумачення положень Конвенції ООН 1980 року
«Про міжнародну купівлю-продаж товарів» із використанням
принципів міжнародних комерційних договорів

71

В. Олюха

Істотні умови цивільно-правового договору

76

Й. Васькович

Особливості вивчення студентами цивільного права на базі
нового Цивільного кодексу України

ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

СТАТТІ

80

С. Шевчук

Прирадно-правові засади конституційного права

- 95 В. Кампо
Конституційні ідеї місцевого самоврядування
в політичній філософії Західної Європи XVIII–XIX ст.
- 105 В. Головатенко
Право вето Президента України: складова механізму стримувань
і противаг чи дестабілізуючий чинник законотворення?
- 110 М. Мичко, Н. Голова
Конституційні основи діяльності органів прокуратури
країн постсоціалістичної системи
- 114 Р. Огірко
Конфедерація і міжнародна організація:
порівняльна характеристика політико-правової природи
- 121 О. Мережко
Поняття міжнародного договору в сучасній доктрині
і практиці міжнародного публічного права
- 128 А. Лизогуб
Реформування інституційного механізму за умови розширення
Європейського Союзу: теоретичні та правові питання,
що виникають із прийняття нових юридичних актів
первинного права
- 134 І. Черченко
Конституційно-правове оформлення
зовнішньополітичного механізму Канади
- 140 Т. Федоренко
Історико-правові аспекти визначення права церкви
епохи Київської Русі
- НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ**
- 149 П. Рабінович
Про критерії відповідності національної
юридичної практики нормам Конвенції
про захист прав і основних свобод людини
- 152 О. Онуфрієнко
Алгоритмічна природа норм права та
нормативно-правових актів: досвід простеження аналогій
- 160 І. Дмитриченко
Значення вихідних ліній при
розмежуванні морських просторів
- 165 В. Клименко
Провадження дізнання у роки Великої
Вітчизняної війни
- 172 В. Галаган
Використання поліграфу: «за» і «проти»
- 176 В. Ємельянов
Характерні особливості діяння при вчиненні тероризму
і злочинів терористичної спрямованості

Науково-практичний часопис

Українське право —
Ukrainske Pravo —
Ukrainian Law

Число 1(13) 2000

Видається з 1994 р.

Головний редактор
Микола Козюбра

Редакційна колегія:
Володимир Андрейцев
В'ячеслав Борисов
Зиновій Гладун
Сергій Головатий
Анатолій Довгерг
Петро Мартиненко
Василь Нор
Олександр Скрипнюк
Галина Фріланд
Володимир Шаповал

Відповідальний за випуск
Анатолій Довгерг

Відповідальний
секретар-редактор
Лариса Васильківська

Засновники —
Український центр
правничих студій
Української Правничої
Фундації при Київському
національному університеті
ім. Тараса Шевченка

Українська
Правнича Фундація

Видавць —
Український центр
правничих студій

Видання зареєстроване
10 квітня 2000 р.
Свідоцтво про
державну реєстрацію:
серія КВ, № 4155

Повідомлення, відгуки та
пропозиції щодо публікацій
просимо надсилати за адресою:
Українська Правнича Фундація
вул. Сакаганського, 41,
Київ, 01033.
Тел. 227-22-07, 227-22-52

© Український центр
правничих студій, 2000

© Українська Правнича
Фундація, 2000

180

І. Каракаш
Римський договір про Міжнародний
кримінальний суд

189

М. Харенко
Принципи виконання державного бюджету

195

«Круглий стіл» проекту «Центр
комерційного права»: «Реформування
навчального плану дисципліни «Правові
основи підприємництва (комерційного
права)»
(Київ, 20 жовтня 2000 р.)

ПРАВНИЧИЙ ТЕКСТ: ЛІНГВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

216

Л. Чулінда
Залежність тлумачення правових приписів
від оформлення переліків у текстах
нормативно-правових актів

220

Г. Сахаров
Мовні помилки у перекладах
міжнародних правничих документів